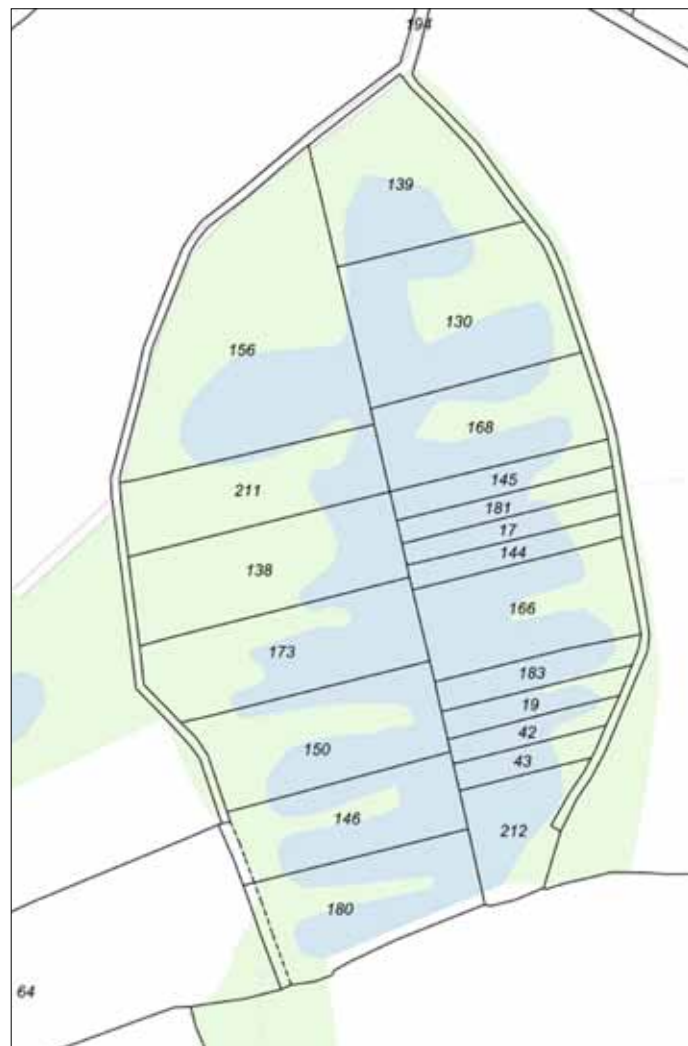

Almsted Lyng

Lyngen set fra luften

Ejerskab til Almsted Lyng

Matrikel	Areal m ²	Ejere 2007
139	3.728	Christian Peter Frost, Padholm 4
130	4.768	Hans Erik Clausen, Almsted 21
168	3.025	Christian Grav Eriksen, Almsted 2
145	0.824	Hans Clausen Kock, Græskobbel 2a
181	0.839	Gunnar Hansen, Almsted 10
017	0.835	Kaj Stolberg, Over Jestrup 6
144	0.841	Hans Clausen Kock, Græskobbel 2a
166	3.188	Inger Eriksen, Almsted 25
183	1.045	Henrik Hansen, Almsted 6
019	0.794	Gunnar Hansen, Almsted 10
042	0.673	Carl Ejnar Riise, Lillebæltvej 3
043	0.648	Knud Mogensen, Drejøvej 25
008 / 212		Jacob Møller Lassen, Gyden 25
180	3.331	Hans Erik Clausen, Almsted 21
146	2.922	Christian Peter Frost, Padholm 4
150	3.653	Hans Andersen, Almsted 14
173	3.713	Christian Peter Frost, Padholm 4
138	3.663	Ole Skau, Almstedskov 15
008 / 211		Jacob Møller Lassen, Gyden 25
156		Mogens Enok, Almsted 23

Matrikel	Ejer
139	Almstedskov 7,
130	Almsted 20,
168	Almsted 1,
145	C. Kryhlmand
181	Almsted 10, Gunnar Hansen
17	Almstedskov 15
144	Almsted 23
166	Almsted 25
183	Almsted 6
19	Almsted 10, Gunnar Hansen
42	Søndergade 39
43	Svinget 13
212	Gyden 25
180	Almsted 21
146	Almsted 14
150	Almsted 14
173	Padholm 4
138	Almstedskov 15
211	Gyden 25
156	Almsted 23

**Et lille paradis for mennesker og dyr
med masser af natur og liv**

Lyngen - stille og fredfyldt

Lille blåfugl (Lycaenidae)

Skovrandøje (Pararge aegeria)

Admiral (Vanessa atalanta)

Blå libel (Libellula depressa) ung han

Lynge en septemberdag

Lyng ved mosen

Blomstrende buske ved mosen (japansk pileurt)

Brombær ved mosen

Mosen set fra en anden vinkel

Almsted Lyng Sangen

*Er du trist og har du sorg i sinde
så tag med mig ned til Almsted lyng
for det er det bedste sted på jorden,
her jeg troer at verdens ende går.*

*Her er skov og vand,
her er myg og and,
her er fiskerpige,
her er fiskermand.*

*Er du trist og har du sorg i sinde,
så tag mig ned til Almsted Lyng.*

Tra la tra la

*Er du trist og har du sorg i sinde,
så tag med mig ned til Almsted Lyng.*

Almsted Lyng

Placering

Kører man af hovedvejen mod Fynshav drejer der et par kilometer en vej af til højre. Det første man ser er et større grønt opgroet område. Bag det gemmer sig et for øen helt specielt mose eller sø landskab der næsten kan sammenlignes med Finland.

Udskiftningen i Almsted fandt sted i 1794.

Tørvestrygning

Foruden de tørv som blev lavet til eget brug blev der i mange år strøget en masse tørv som blev solgt. Jørgen Møller skriver hans far smeden lod 100 tusind tørv lave hvert år ved to daglejeres hjælp. Den ene strøg til halvt pris den anden fik 0,90 mark pr. tusind. Mange af disse tørv blev så solgt til en pris af 3 mark pr. tusind. Dette er sket omkring 1885 og er nok praktiseret helt op til 1. verdenskrig og det er nok andre end smeden der har haft den samme drift i mosen så den er efterhånden blevet til en større sø (og udskiftning ligger jo hundred år før den tid).

Tørvefremstillingen har været fra udskiftning og til efter 1. verdenskrig og senere en 6 - 7 år under og lige efter 2. verdenskrig, men da i langt mindre grad.

Min bedstefar skrev også om tørvestrygning.

Redskabernes udformning:

- Keslerne = ca. 10 meter lange stager som bestod af huggede finske fyrrelægter
- Kesselringen = de to kesselringe har forskellige vinkler. Den mindste for træk af kanter, den større vinkel for opkesling af bundfald f.eks. gytje (lever) fra prammen på det dybere vand.
- Det forhåndenværende net har kun 2/3 længde, er bundet på Sønderborg netfabrik i 1940 - nettet monteres med små læderstykker der flettes i den ene ende, som fæstnes til nettet med modsat ende fastgjort i ringens hul med en træpløk (dette for at skåne nettet og er også let at udsifte).

Karlene og drengen begyndte tørvestrygning når forårets arbejde var slut. Når hele skiftet var tillagt er der plads til 60.000 tørv.

Der blev strøget 3.000 tørv dagligt xxxxxxxxxxxx vejr tog det lang tid.

Børnene og pigerne vendte (kantede) hokkede (10 i hver hok) ringlede (100 hok) til slut klampe (10.000 i hver).

Man skulle tidligt op i tørvetiden og der blev ikke sparet på Brændevinen til frokosten.

De tørv der ikke var til eget brug blev solgt for 3 mark pr. tusind.

Tørvejorden blev hentet op på den samme måde som var blevet brugt i mosen i over 100 år nemlig for størsteparten ved kesling.

Det gjorde ondt i skulderen når kesselstangen lå på den ved løsskrabning af tørvedyndet, men min bedstefar sagde altid "Det er kun tørvegigt (torrejagt) det går over igen.

Tørvegravning ved Almsted Lyng
1940.

*Billeder fra Lokalhistorisk Arkiv
for Augustenborg og omegn*

Tørveparceller til tørvegravning
sluttede 1946

Afløbet fra mosen

Afløbet fra mosen går ind gennem Asserballe by og fortsætter mod gammelgård hvor den går vesten for Kolonister-huset og under vejen til Kettingskov for så at svinge til højremod gården og gennem dens park hvorefter den før i tiden blev opsamlet for at bruges til drift af Gammelgårds vandmølle der længst er forsvundet (omkring 1931) for til slut at løbe ud i Miangdam.

I mine drengear løb vandet i en åben grøft så godt som over hele strækningen. I dag er den næsten helt rørlagt.

I en årrække omkring 1960 stod vandet meget højt i mosen næsten helt op til kanten af skifterne. Afløbet gennem Asserballe har ikke været i orden og en stor del af dette lå i åben grøft som ikke er blevet passet. Senere efter at der er nedlagt rørledninger er vandstanden sunket betydeligt.

Hvad mosen gemte!

Spøgeri i e Lyng.

Et større mosedrag mellem Almsted og Asserballe kaldes e Lyng. Der fandt man for nogle år siden et menneskekranie i en tørvegrav og ved den lejlighed blev følgende historie opfrisket.

En gårdmandssøn fra Asserballe havde sin kæreste på Padholm, men han var hende ikke tro. En aften, da han gik hjem fra besøg hos hende - hans vej gik forbi mosen, så han en yndig kvindeskikkelse vandre omkring i mosen. Hun vinkede ad ham og den unge mand var så betaget af hendes skønhed at han ikke kunne modstå lokkelsen. Han vandrede ned i mosen stadig med blikket rettet mod kvindeskikkelsen, så han ikke agtede på vejen. Han snublede og faldt i en tørvegrav, hvor han druknede. Man hørte hans nødråb i Almsted, men liget fandtes aldrig.

Af fru Bjørn Augustenborg

Navnet

Navnet Almsted Lyng har sin rod i at der flere steder rundt i den moseagtige eng har (og stadig er) groet lyng (*calluna vulgaris*). I året 1890 var botanikeren Pelet på ekserkution der og fandt enkelte planter af arten. Endnu i dag i 1993 gror der enkelte af lyset begunstigede steder selv opm de ser lidt pjuskede ud.

I fællesskabets tid var hele området udlagt til fællesgræsning. Der gik dengang en grøft langs gennem hele engen med afløb gennem Asserballe by. Ved udskiftningen i 1795 blev arealet der er på **?? ha.** opdelt i 20 lodder med 20 forskellige ejere.

Man begyndte kort derefter at bruge mosen til tørvegravning. Inderster som ingen lod fik strøg i en årrække en del tørv frit til eget brug ved at opgrave grøfter.

Martrikel 1

I 1920 - 1923 blev den inderste del af skiftet plantet til med rødæl helt ud til vandkanten. Hele ydre del lå frit, men i 1932 plantede min far rødgran og en del lærke i halvdelen af den yderste del af skiftet. Af disse hentede vi i mange år vort piletræ, men efterhånden blev de for store. Resten af granerne samt alle lærketræer blev hugget ned i 1959. Siden da har ydre skifte passet sig selv til min søn Andreas omkring 1980 tyndede ud i væksterne over hele skiftet og lod de fineste af træerne stå tilbage specielt birketræer som er selvsåede som afspærring! og fiskeforening!

Bombe i Almsted Lyng

Under 2. verdenskrig kastede engelske bombemaskiner under en natlig overflyvning en bombe mellem Ejnar Bruns gård og Almsted Lyng, den lavede et mægtigt krater.

Oppe på Silhøj stod sammen med flere andre Jens Grau Eriksen fra Almsted, han havde ligget i skyttegravene på vestfronten i 2 år under 1. verdenskrig og med hans kendskab til bombardementer sagde han at efter den lyd bomberne frembragte skulle der være 2 bomber og efter det skulle der altså ligge en forsager (blindgænger) i Almsted Lyng da der ingen spor er fundet efter denne. Man sagde dengang der drev en masse døde fisk på vandet. Det var et engelsk bombetogt mod Kiel.

NB. Der var som regel flere bomber, når disse blev nedkastet af engelske maskiner.

Hans Andersen, januar 1993

Der faldt i 1943 en ueksploderet bombe fra et engelsk bombefly der blev forfulgt af tyske natjagere.

Tilgroning

Tilgroningen satte først ind op i 1920erne for atter under 2. verdenskrig at blive næsten totalt ryddet igen (på grund af brændselssituationen) da der næsten ingen udenlandsk brændsel var at købe, blev den atter helt hugget bar og brugt som tørreplads for tørvene.

Tilgroningen af selve vandarealet er i fuld gang. Dette bliver år for år synligt mindre samtidig med at vanddybden er stærkt aftagende.

1940 - 1948

Vi lavede i årene 1940 - 1948 ca. 40.000 stk. tørv i mosen hver sommer.

De fremstilledes på den samme måde som i 1800 årene. Vi havde nemlig de gamle redskaber liggende oppe på loftet (de ligger der endnu i 1993 omend lidt møre).

De kom så frem igen. De bestod af en form med 15 huller samt en strygeskovl og en kesselring på en 7 meter lang stage. Det eneste vi ikke havde var den store pram som dyndet blev fisket op i for at blive æltet. Denne lånte vi ved Peter Frost Padholm. Den lå sænket under vand ved hans stykke (den ligger på samme sted endnu i 1993). Sænkning af prammene var den gamle overvintringsmetode, de var næsten uforgængelige i mosevandet. Den blev så hævet hver sommer når arbejdet begyndte i mosen. Værktøjet ligger endnu i dag 1993 på loftet over det gamle avnerum i laden.

Fiskeri

I mine drengear fiskede vi meget i mosen, det var mest sammen med min jævnaldrende skolekammerat Hans Møller fra smedestedet. Han rejste i 1947 til Sverige hvor han blev gift og har boet der siden.

I en årrække først i 20'erne fiskede gæstgiver Carstensen på kroen "Sønderjylland" i Sønderborg der. Han havde en robåd som han sejlede rundt i mosen med. Senere omkring 1952 lejede "Sønderborg sportsfiskerforening" og har den endnu i 1993.

Af fisk var der før gedder, skaller, suder samt ål (har selv fanget 2 stk. der som dreng). Der er senere udsat aborrer og karper.

Handelsmand i Asserballe fiskede en del i mellemkrigsårene i mosen.

Mi???? Lassen Thomsen, Tørsbøl

Gæstgiver Carstensen på gæstgiveriet "Sønderjylland" i Sønderborg havde i en årrække først i 1920'erne en båd liggende på deres mark "Poholm" som han sejlede og fiskede fra i Lyngen. Carstensen var fra Lysabild og har tidligere været maler, hans kone Marie var også fra Lysabild eller fra Sønder Herred.

Bækken

Har i dag tirsdag den 2. februar 1993 fulgt bækken fra Almsted Lyng til vejen til Maj-led. Den er rørlagt fra mosen gennem Asserballe til en slugt sønder for byen der er den åben 100 - 150 meter plus de sidste 500 metertil vejen ved Nyhus derefter er den åben gennem Gammelgårds park til ??????????????

Mosehuller

Sydvest for mosen ligger der et lavområde bestående af mange mindre mosehuller, det største er nok Poholm som hører under Almsted, de øvrige hører til Asserballe by og præstegård.

Præstegården

Fritz Bang var digteren Herman Bangs far.

Om Asserballe præstegårds beliggenhed i området ved moserne står det i bogen "Gamle danske præstegårde (af Flemming Jerk side 276) En medvirkende årsag til pastor Fritz Bangs ønske om forflyttelse fra Asserballe var præstegårdens beskaffenhed - "min embedsbolig ligger omgivet af tørvemoser hvis uddunstninger efter disse ??????????"

Drukneulykke i mosen

af Chatrine Nielsen (Trinne Juhler)

Der skal i hendes barndom være druknet en dreng i mosen. Hun fortalte at hans hat og træsko flød oven på vandet.

af Chatrine Nielsen (Trinne Juhler)

I hendes yngre dage var der druknet en dreng i Almsted Lyng. Hans kasket og træsko flød oven på vandet. I forbindelse med hendes fortælling kan læses i Notmark kirkebog.

Har i dag talt med Christian Thomsen Almsted

Han fortæller efter sin mor som har det fra Chatrine Nielsen (Trinne Juhler) om drengen der druknede i mosen. Foruden drengen druknede også hans mor, hun har sikkert villet redde drengen som antagelig er faldet i vandet først og er derved forulykket. Begge ligene blev senere bjerget og begravet på ?? kirkegård.

Ifølge Jørgen Bromand som har finkæmmet Notmark sogns kirkebøger nævnes intet om de forulykkede, men de kan jo godt have været fra Asserballe og skal ??????????

Drengen var Lorenz Moldt, 12 år, søn af inderste Christen Moldt i Notmarkskov. Han druknede 19. august 1893.

Han druknede i tørvegraven da han ville trække vand op til køer som han vogtede.

Bevoksningen

De gårde som også havde skovlodder skånedes i 1880 årene deres skove ved at bruge hovedsagelig tørv til opvarmning suppleret med brænde fra markhegnene (højskov). Men fra først i 1900 tallet og op til 1. verdenskrig hvor der fandt en større fornyelse og udvidelse sted på avlsbygningerne på flere af gårdene blev mange af de store fældet for at skaffe penge til byggeriet der dengang blev betalt kontant (bl.a. Bondegården og Tjørnegården der faktisk da mistede al deres højskov).

Vores lod i mosen har et areal på 36 ar og 53 m², det er 3653 m² hvoraf det halve er vand. Der er ca. 8 tønder land moseareal i det hele.

Lysthuset af korkeg (Fra 1920 - 1965)

I haven syd for stuehuset stod der i mange år et særpræget lysthus.

Det var sekskantet og havde et tværmål på ca. ? meter. Det var på de seks sideflader beklædt med kork. I døren der vendte mod stuehuset var der et vindue med små ruder, desuden var der tilsvarende vinduer i 3 af sidefladerne.

Taget var også sekskantet og sat op med en lille spids i midten - det var tækket med tagpap.

Rundt med de fem sider var der bænke og i midten stod et rundt bord på en tyk træstamme som var gravet ned i jorden.

Hans Andersen 1992

Vi skulle markere skellet mellem de enkelte parceller (skifter). Fra den tid og frem til efter 1ste verdenskrig blev der hvert år strøget i hundredtusinder af tørv i mosen (smedestdet 50.000). Mellem krigen lå dette arbejde helt stille for så at blive optaget igen en 7 - 8 somre under 2. verdenskrig, men i langt mindre omfang. Men metoden man brugte til fremstilling i 1940erne var mærkelig nok den samme som i den foregående periode grundet at mange af de gamle redskaber var i behold endnu. Beskrivelse af arbejdet godt 20 år efter.

Der er i 1870 opgravet et kronhjortegevir af tjenestekarl Christian Vollesen på gårdens stykmatrikel 1. Dette opbevares her endnu.

Omkring 1890 opgravedes i mosen nogle knogler og et menneskekranie, det lå og drev rundt i mosen hele sommeren, men forsvandt sidst på sommeren.

Efter Hans Andersen 1940

Mosen er i dag fuldstændig groet til med buske og træer hvor pilebusken er mest udbredt. I mange år var torstetræet ret almindeligt, men er nu i aftagende.

Området er noget for sig selv, efter alsiske forhold specielt.

Af træer er birken (betula) nok dominerende der flere steder med sin lyse bark står i klynger og giver mosen et præg af et finsk landskab.

Går man der en stille sommeraften føler man sig nærmest som var det et finsk sølandskab. Støjen fra den nærliggende landevej når ikke mosen da den ligger lavere end denne.

Sådan var det ikke tidligere da hele mosen blev brugt til tørvfremstilling. På den tid var den næsten træløs. Arealet blev jo brugt til læggeplads og derved holtes bevoksningen nede.

Almsted Lyng

Området har et stærkt kuperet terrain. Det tænker man ikke på når man kører forbi, men se blot på opgravningerne og opfyldningerne. Det hele udgør et vandskel.

Et par hundrede meter mod Fynshav ligger (lå) tidligere Dambro over Kallemosebæk.

Erik Herman Bangs far og mosen

Om prammens størrelse (målene liseså om Kettelens (om badning)).

Sommerudflugt fortællinger omkring Almsted Lyng

- Processen ved tørvefremstilling
- Mosens tilblivelse
- Fyring - vesteregnet brændt til trækul samt deres anvelse til Smeden kobbermøllen.

Mosens struktur:

- Øverste lag = Løse og grovere plantedele
- Lagene nedad = Mere kompakte og synligt aftryk af grene, blade osv. især fra birk
- Nederste lag = Gytje (lever) grå lysere hvidligt

Tørvens konsistens = Alt efter hvad lag den tages fra, helst en blanding også af gytjen (lever) som gjorde den lille, men stenhård (nok mere aske).

over det halve er vand måske godt 5 tønder land. Der er i årevis graved et aneligt antal tørv op af dette hul som har haft en anelig dybde, i midten flere steder 5 meter, men dybden aftager år for år. Efter endt arbejde med tørvestrygning sprang min bror Peter og mig på hovedet ud i mosen og tog en svømmetur langs ad den side på det dybeste (vi var gode svømmere). Vi hørte jo fortælle at de russiske krigsfanger svømmede rundt der under krigen og så kunne vi selvfølgelig også.

I dag er mosen groet helt til og er et paradys for fugle og andet småkravl. Det har altid været et yndet ynglested for nattergalen og dens triller har lydt hver forsommer indtil Sankt Hans. Før i tiden da Frede Terkelsen var forstander på Danebod højskole var han hver sommer på nattergaleture i mosen med sommerpigerne.

Sportsfiskerforeningen Als

- Hvornår start
- Hvornår stop

Sankt Hans Tradition

?